

DEL 1

Oppgave 1 – Flervalgsoppgaver

Skriv svarene på oppgave 1 på eget svarskjema i vedlegg 2.
(Du skal altså *ikke* levere inn selve eksamensoppgaven med oppgaveteksten.)

a) OKSIDASJONSTALL

Hva er oksidasjonstallet til klor i kaliumklorat, KClO_3 ?

- A. +III
- B. +IV
- C. +V
- D. +VI

b) FORBRENNINGSREAKSJON

Hvilket av alternativene viser en riktig balansert reaksjonslikning for fullstendig forbrenning av en organisk forbindelse?

- A. $\text{CH}_4 + \text{O}_2 \rightarrow \text{CO}_2 + \text{H}_2\text{O}$
- B. $2\text{C}_2\text{H}_2 + 3\text{O}_2 \rightarrow 4\text{CO} + 2\text{H}_2\text{O}$
- C. $\text{C}_3\text{H}_6 + 9\text{O}_2 \rightarrow 3\text{CO}_2 + 6\text{H}_2\text{O}$
- D. $\text{C}_2\text{H}_5\text{OH} + 3\text{O}_2 \rightarrow 2\text{CO}_2 + 3\text{H}_2\text{O}$

c) FORBRENNING I KJEMI

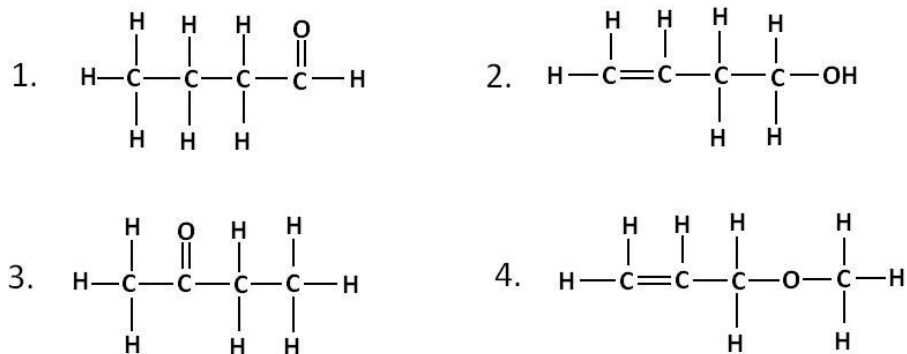
Hva er den mest korrekte definisjonen på forbrenning i kjemi?

- A. En forbrenningsreaksjon er en eksoterm reaksjon.
- B. En forbrenningsreaksjon er en reaksjon der et av produktene er karbondioksid.
- C. En forbrenningsreaksjon er en eksoterm redoksreaksjon der oksygen er en av reaktantene.
- D. En forbrenningsreaksjon er en reaksjon mellom et organisk stoff og oksygen.

d) ORGANISKE PÅVISNINGSREAKSJONER

Du har et ukjent stoff med kjemisk formel C_4H_8O . Stoffet reagerer med kromsyre reagens og 2,4-dinitrofenylhydrazin.

Hvilken av strukturformlene i figur 1 stemmer med disse opplysningene?

Figur 1

- A. 1
- B. 2
- C. 3
- D. 4

e) MASSESPEKTROMETRI

Hvilken av disse toppene vil finnes i MS-spekteret til butan?

- A. $m/z = 50$ u
- B. $m/z = 43$ u
- C. $m/z = 36$ u
- D. $m/z = 21$ u

f) UORGANISK ANALYSE

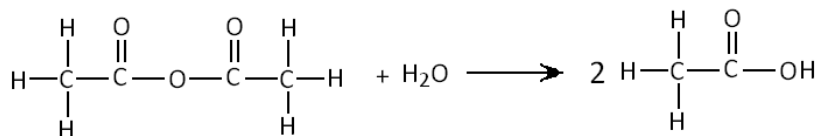
Du har et grønnfarget salt som du tror inneholder nikkellioner.

Hvilken reagens bør du tilsette for å undersøke om saltet inneholder nikkellioner?

- A. Dimetylglyksimløsning
- B. 2,4-dinitrofenylhydrazinløsning
- C. Stivelsesløsning
- D. HCl-løsning

g) UTBYTTE I EN ORGANISK REAKSJON

Eddiksyreanhydrid hydrolyserer i vann slik figur 2 viser.

Figur 2

Når 1 mol eddiksyreanhydrid (102 g) hydrolyserer i vann, blir det dannet 1,9 mol (114 g) eddiksyre.

Hva er riktig beregning av utbyttet i denne reaksjonen? (Benevninger er utelatt i regnestykkene.)

A. $\frac{1,9}{1,0} \times 100\% = 190\%$

B. $\frac{102}{114} \times 100\% = 89,4\%$

C. $\frac{1,9}{2 \times 1,0} \times 100\% = 95\%$

D. $\frac{1,9 \times 102}{2 \times 114} \times 100\% = 85\%$

h) BUFFER

Du skal bruke en ammoniakkløsning til å lage en bufferløsning.

Hvilken forbindelse må du tilsette i ammoniakkløsningen for at det skal bli en buffer?

- A. NaCl
- B. NaOH
- C. CH₃NH₂
- D. NH₄Cl

i) ORGANISKE REAKSJONER

Hvilken av disse forbindelsene kan gi produkt som er kirale, har speilbildeisomeri, ved addisjon av HBr?

- A. Sykloheksen
- B. But-1-en
- C. Propen
- D. Eten

j) ORGANISK ANALYSE, NMR-SPEKTER

Hvilken eller hvilke av forbindelsene I, II og III viser tre ulike H-omgivelser i $^1\text{H-NMR}$ – spekteret?

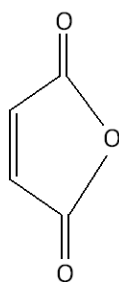
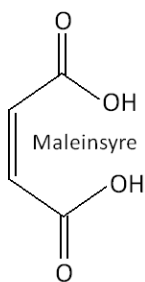
- I $\text{CH}_3\text{CH}_2\text{CHO}$
- II $(\text{CH}_3)_3\text{CCl}$
- III $\text{CH}_3\text{CH}_2\text{COOH}$

- A. Bare I
- B. Bare II
- C. Bare I og III
- D. Alle tre, I, II og III

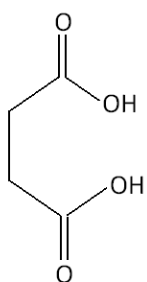
k) ORGANISKE REAKSJONER

Figur 3 viser fire produkter som kan bli dannet ved reaksjoner med maleinsyre.

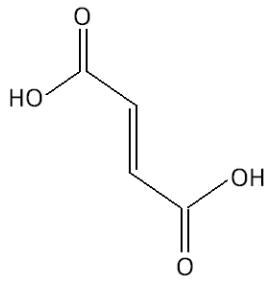
Hvilket av disse produktene blir dannet ved addisjon av vann?

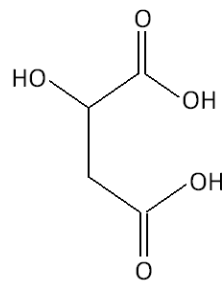
1.

2.

3.

4.

Figur 3

- A. 1
- B. 2
- C. 3
- D. 4

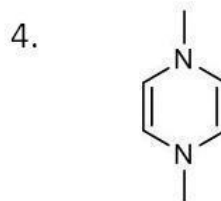
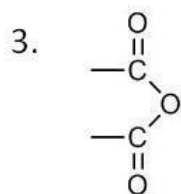
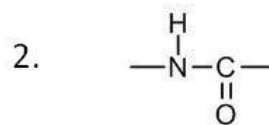
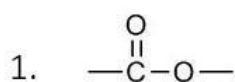
l) REDOKSREAKSJONER

Hvilken av disse reagensene kan ikke fungere som et oksidasjonsmiddel?

- A. $\text{I}^-(\text{aq})$
- B. $\text{Cr}_2\text{O}_7^{2-}(\text{aq})$
- C. $\text{NO}_3^-(\text{aq})$
- D. $\text{S}(\text{s})$

m) BIOKJEMI

Hvilken av de kjemiske strukturenhetene i figur 4 er del av alle enzymer?

Figur 4

- A. 1
- B. 2
- C. 3
- D. 4

n) REDOKSREAKSJONER

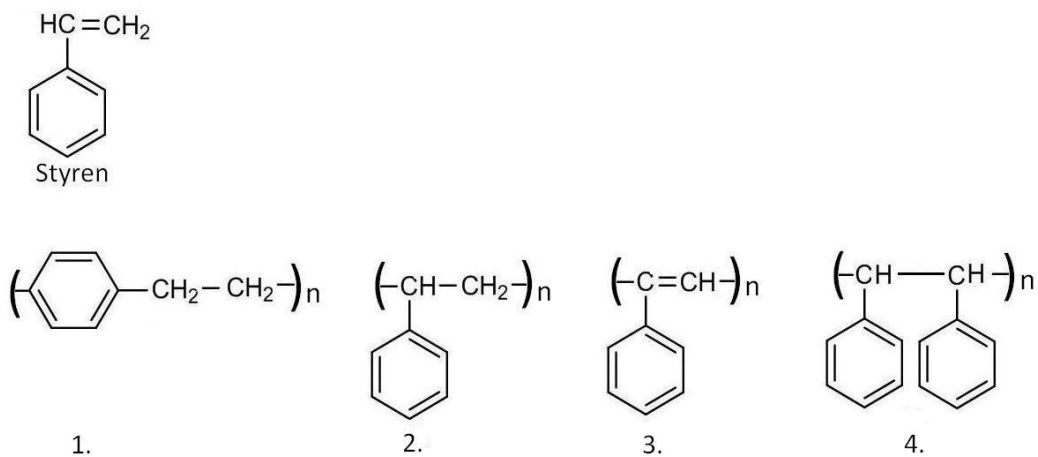
Hvilken av reaksjonene under er en redoksreaksjon?

- A. $\text{MnO}_2(\text{s}) + \text{H}_2\text{SO}_3(\text{aq}) \rightarrow \text{MnSO}_4(\text{aq}) + \text{H}_2\text{O}(\text{l})$
- B. $2\text{CH}_3\text{OH}(\text{l}) \rightarrow \text{CH}_3\text{OCH}_3(\text{l}) + \text{H}_2\text{O}(\text{l})$
- C. $\text{CuSO}_4 \cdot 5\text{H}_2\text{O}(\text{s}) \rightarrow \text{CuSO}_4(\text{s}) + 5\text{H}_2\text{O}(\text{g})$
- D. $\text{NH}_4\text{Cl}(\text{aq}) + \text{NaOH}(\text{aq}) \rightarrow \text{NaCl}(\text{aq}) + \text{NH}_3(\text{aq}) + \text{H}_2\text{O}(\text{l})$

o) MATERIALER

Polystyren lages ved at monomeren styren polymeriseres i en friradikal reaksjon.

Hvilken av strukturene i figur 5 viser strukturen til polystyren?

Figur 5

- A. 1
- B. 2
- C. 3
- D. 4

p) ORGANISKE REAKSJONER

Hvilket produkt blir dannet i reaksjon mellom $\text{CH}_2=\text{CH}_2$ og Br_2 ?

- A. CHBrCHBr
- B. CH_2CHBr
- C. $\text{CH}_2\text{BrCH}_2\text{Br}$
- D. $\text{CH}_3\text{CH}_2\text{Br}$

q) NÆRINGSMIDLER

Fettherding er en prosess der flytende oljer fra planter eller dyr blir overført til fast stoff. Hva skjer ved herding av fett?

- A. Oljen blir spaltet til frie fettsyrer og glyserol.
- B. Det blir framstilt natriumsalter av de frie fettsyrene.
- C. Oljen blir nedkjølt til $-20\text{ }^{\circ}\text{C}$.
- D. Hydrogen blir addert til dobbeltbindinger.

r) UORGANISK ANALYSE

En elev skal analysere en blanding som inneholder to salter. Hun gjør noen enkle tester:

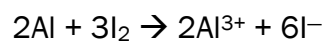
- Prøven løser seg ikke i vann.
- Ved tilsetning av saltsyre danner det seg en fargeløs gass samtidig som alt fast stoff løser seg.

Hvilke salter kan denne blandingen bestå av?

- A. Na_2CO_3 og KNO_3
- B. CaCO_3 og $\text{Ni}(\text{NO}_3)_2$
- C. PbCl_2 og AgNO_3
- D. CuSO_4 og Na_2SO_4

s) ELEKTROKJEMI

En elektrokjemisk celle er laget for å utnytte denne totalreaksjonen:

Hva blir standard cellepotensial til denne cellen?

- A. $-1,12\text{ V}$
- B. $-2,20\text{ V}$
- C. $+4,94\text{ V}$
- D. $+2,20\text{ V}$

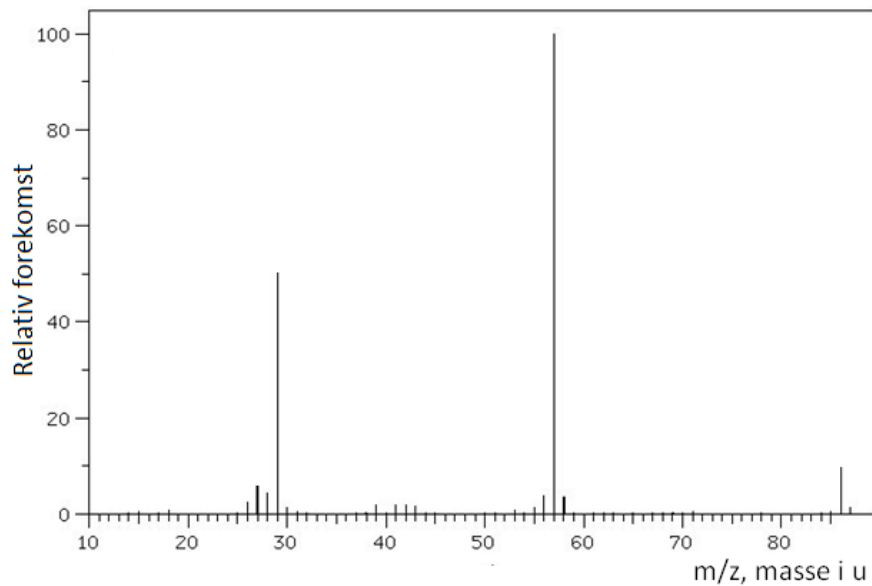
t) MASSESPEKTROMETRI

Typiske fragmenter av ketoner i MS er vist i figur 6.

Keton	Fragmenter
$\text{R}_1-\overset{\text{O}}{\parallel}{\text{C}}-\text{R}_2$	R_1^+
	R_2^+
	$\text{R}_1-\text{C}=\text{O}^+$
	$\text{R}_2-\text{C}=\text{O}^+$

Figur 6

Figur 7 viser massespekter til et stoff med kjemisk formel $\text{C}_5\text{H}_{10}\text{O}$. Hvilken forbindelse stemmer med spekteret vist i figur 7?

Figur 7

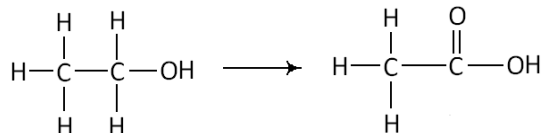
- A. Pentan-3-on
- B. Pentan-2-on
- C. Syklopentanon
- D. 3-metylbutan-2-on

Oppgave 2

a) ORGANISKE REAKSJONER

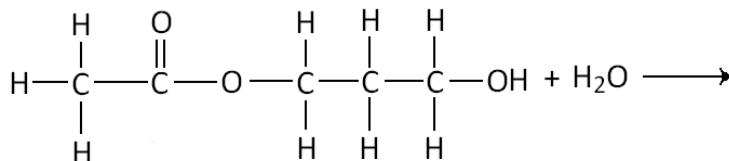
- 1) Forklar hva slags reaksjonstype den ubalanserte reaksjonen i figur 8 viser.

Figur 8

- 2) Bruk strukturformler og skriv reaksjonslikning for eliminasjon av vann fra propan-2-ol.
- 3) Reaksjonen som er vist i figur 9, er hydrolyse av en ester.

Skriv strukturformel på de to produktene som blir dannet i denne reaksjonen.

Figur 9

b) POLYMERER

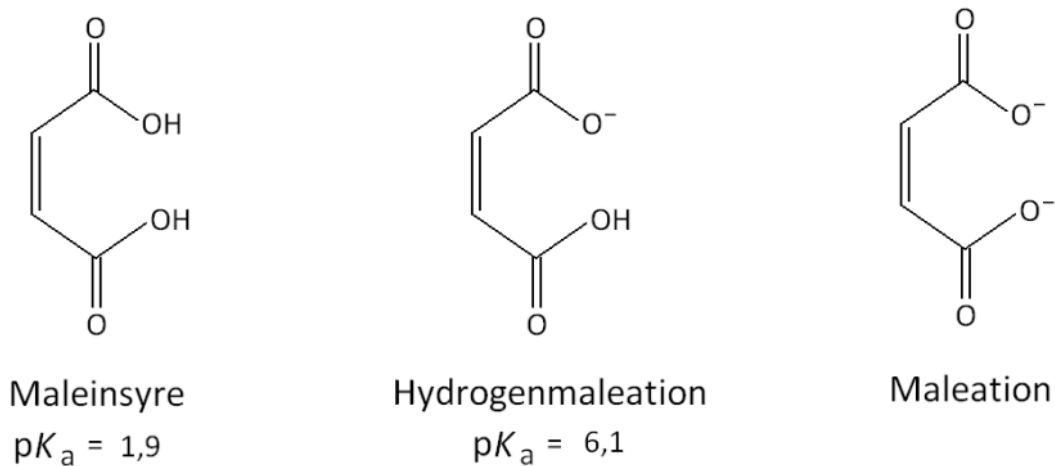
Plastflasker er ofte laget av plasttypen PET (polyetentereftalat). Monomerene i PET er:

benzen-1,4-disyre og etan-1,2-diol

- 1) Tegn strukturformel for begge de to monomerene.
- 2) Hva slags type reaksjon er dannelse av polymeren?
- 3) Tegn et utsnitt av polymeren med 2 repeterende enheter.

c) BUFFERLØSNING

Figur 10 viser strukturformel til maleinsyre, hydrogenmaleation og maleation.

Figur 10

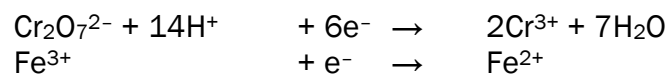
- 1) Du har en løsning av natriumhydrogenmaleat og dinatriummaleat. Konsentrasjonen av de to stoffene er like store.

Forklar at denne løsningen er en bufferløsning.
- 2) Skriv en reaksjonslikning som viser hva som skjer når du tilsetter noen dråper saltsyre, HCl(aq), til løsningen i c1).
- 3) Til bufferløsningen i c1) tilsetter du litt fast maleinsyre. Deretter regulerer du pH ved å tilsette NaOH(s) til pH er 6,1.

Forklar hvorfor den nye løsningen har samme pH som i c1), men større bufferkapasitet.

d) REDOKSTITRERING

For å finne konsentrasjonen av Fe^{2+} i en løsning titrerer du med en surgjort løsning av kaliumdikromat, $\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7$.

Halvreaksjonene som er involvert i reaksjonen som skjer i titrerkolben, skrives slik:

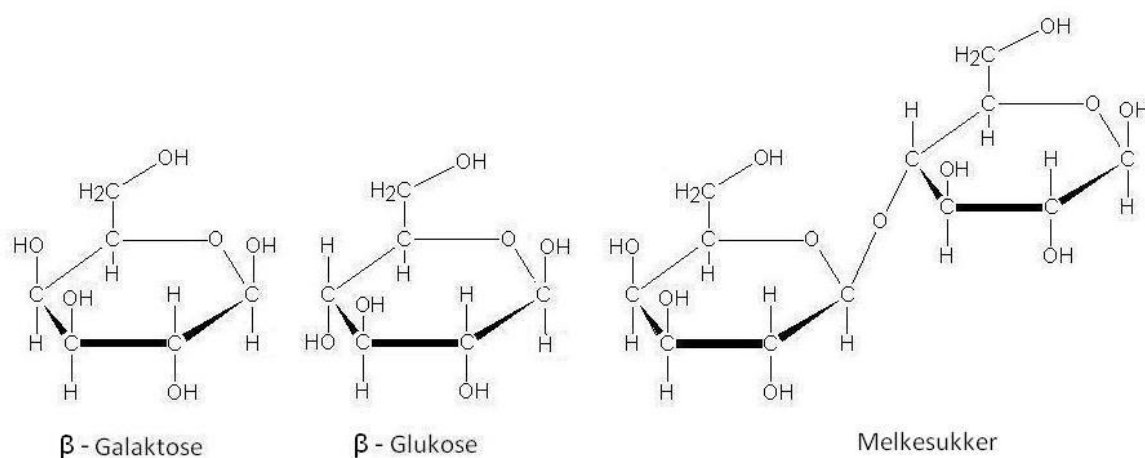
- 1) Forbindelser som inneholder krom i oksidasjonstall +VI, er helsefarlige. Vis at krom har oksidasjonstall +VI i $\text{K}_2\text{Cr}_2\text{O}_7$.
- 2) Bruk halvreaksjonene og skriv den balanserte reaksjonslikningen for det som skjer i titrerkolben.
- 3) Du titrerer 30,0 mL prøveløsning med 0,0100 mol/L dikromatløsning. Det går med 25,0 mL dikromatløsning. Vis at $[\text{Fe}^{2+}]$ i prøveløsningen er 0,0500 mol/L.

DEL 2

Oppgave 3

Melk er en viktig del av kostholdet i Norge. Det er fordi melk inneholder alle de viktigste næringsstoffene.

Melk inneholder karbohydratet melkesukker, se figur 11. Melkesukker er dannet av ett galaktosemolekyl og ett glukosemolekyl.

Figur 11

- a) Forklar at bindingen mellom de to monosakkaridmolekylene i melkesukker er en 1 $\rightarrow$ 4-binding.

For å finne innholdet av kalsium (Ca^{2+}) i melk titrerte en gruppe elever melk med EDTA.

Slik gjennomførte de analysen:

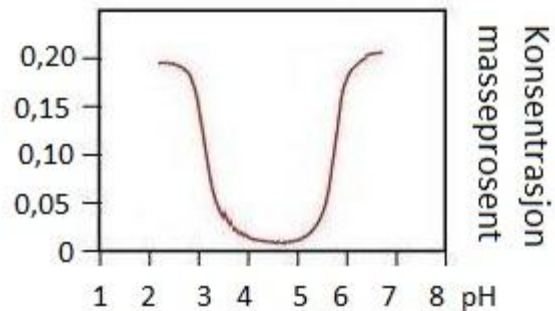
- 25,0 mL melk ble pipettert ut og overført til et begerglass.
- Til begerglasset tilsatte de ca. 7 mL konsentrert saltsyre, HCl(kons). Da ble kasein og andre stoffer felt ut.
- Bunnfallet ble filtrert fra. Elevene skylte begerglasset og bunnfallet med små porsjoner vann.
- Skyllenvannet og filtratet ble overført til en 100 mL målekolbe.
- Målekolben ble fylt til merket. Denne løsningen er prøveløsningen.
- Elevene pipetterte ut 25,0 mL av prøveløsningen og overførte denne løsningen til en titreringskolbe.
- Til denne prøven tilsatte de $\text{NH}_3(\text{aq})$ til pH var 9,5.
- Som indikator brukte elevene eriokromsvart T.
- Denne løsningen titrerte de med 0,0100 mol/L EDTA-løsning.

- b) Det gikk med 18,8 mL EDTA-løsning til denne analysen. Beregn innholdet av kalsium i melk ut fra denne analysen. Gi svaret i gram kalsium per liter melk.
- c) Forklar hvorfor det ble dannet en buffer i titreringskolben da NH_3 ble tilsatt.
- d) Aminosyren asparaginsyre har en sur sidegruppe, R-gruppe, mens aminosyren lysin har en basisk sidegruppe, R-gruppe. Forklar hvordan hver av disse aminosyrene foreligger ved pH lik 2,8 og 9,7.
- e) Melk har en pH på 6,7.

Kasein er en type protein som finnes i melk. Kasein har overvekt av basiske sidegrupper og er negativt ladet ved pH 6,7.

Figur 12 viser løseligheten til kasein ved ulike pH-verdier.

Forklar hvorfor kasein har minst løselighet ved pH rundt 4–5.

Figur 12

Oppgave 4

Fra Teknisk Ukeblad, 26/09:

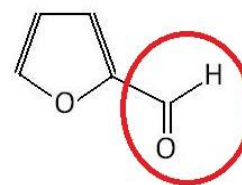
FRA RØRSUKKERAVFALL TIL IMPREGNERING

Ved bruk av furfural er det utviklet en ny impregneringsmetode som benyttes for trevirke. Denne metoden kan gi korrosjon på beslag og takrenner av sink. I produksjons-prosessen tilsettes noe sitronsyre som katalysator for en polymeriseringsprosess. Det er rester av denne syren som kan skape vanskelighetene. Avrenningsvann fra det impregnerte treet kan få pH-verdier mellom 4,5 og 5, mens sink ikke skal utsettes for lavere pH-verdier enn 6.

- a) Forklar ut fra spenningsrekka hvorfor takrenner av sink ikke skal utsettes for vann med pH lavere enn 6.

b) Figur 13 viser forbindelsen furfural.

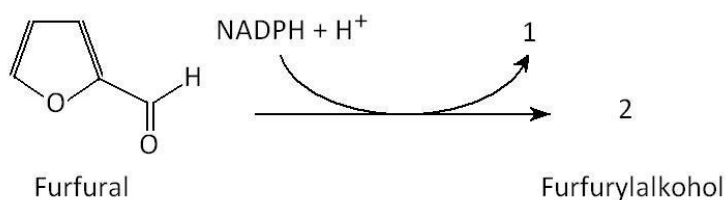
I skolelaboratoriet kan vi påvise funksjonelle grupper ved hjelp av enkle kjemiske tester. Forklar hvordan den funksjonelle gruppen som er ringet inn, kan påvises.

Furfural

Figur 13

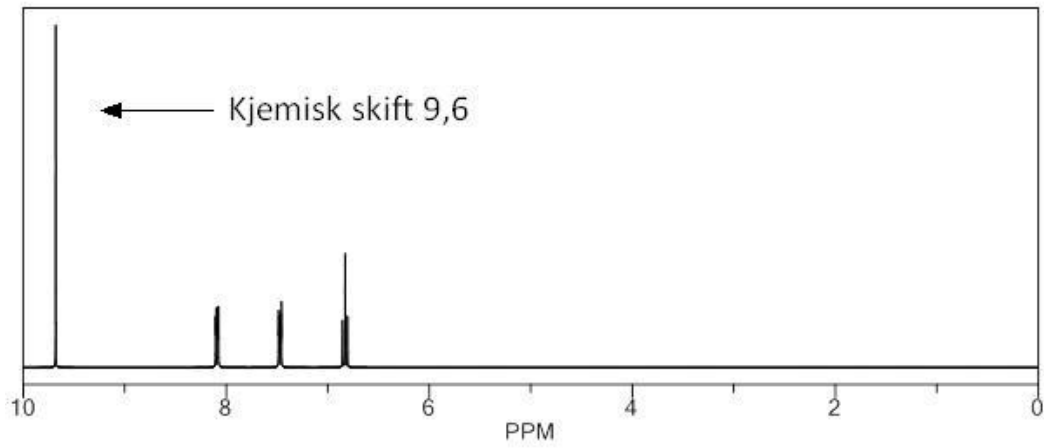
c) Impregneringsmetoden for trevirke bruker både furfural og furfurylalkohol. Furfurylalkohol kan framstilles av furfural ved hjelp av enzymer:

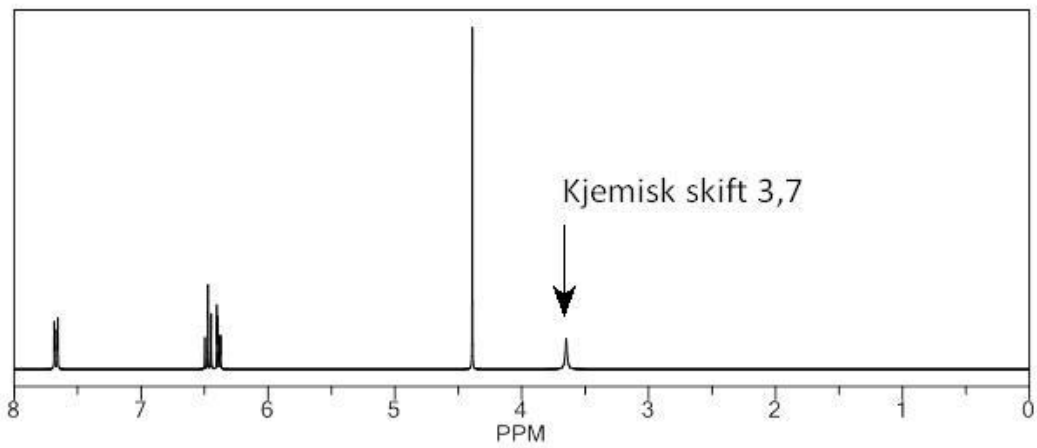
Figur 14

Forklar hva som foregår i denne biokjemiske reaksjonen, og erstatt tallene 1 og 2 i figur 14 med riktig forkortelse (1) og riktig strukturformel (2).

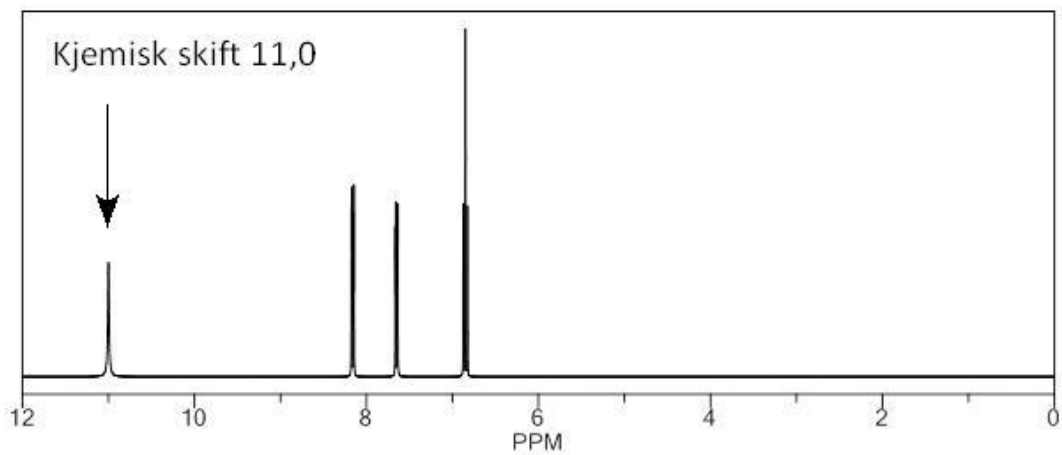
d) Figur 15–17 viser ¹H-NMR-spektre til furfurylalkohol, furfural og furfurylsyre, ikke nødvendigvis i denne rekkefølgen. Toppen for hydrogen i den funksjonelle gruppen er markert. Bruk denne til å identifisere hvilket spekter som tilhører de ulike stoffene.

Figur 15

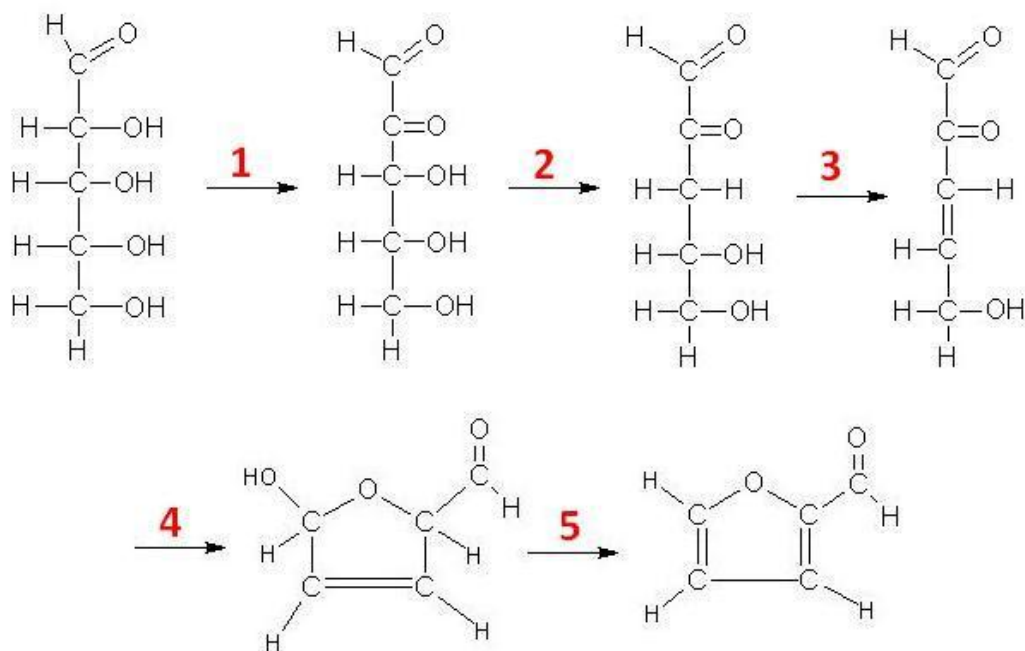

Figur 16

Figur 17

e) Furfural kan framstilles fra sukkerarten xylose slik som vist i figur 18.

Figur 18

Hvilke reaksjonstyper er reaksjon 1, 2 og 3 eksempel på? Begrunn svaret.

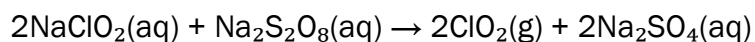
Forklar også hvor oksygenet i furfuralringen kommer fra i den opprinnelige formelen for xylose.

Oppgave 5

Klordioksid, ClO_2 , blir blant annet brukt til desinfeksjon av vann.

En måte å produsere ClO_2 på er å la NaClO_2 , natriumkloritt, reagere med $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_8$, natriumpersulfat, i vann. $\text{ClO}_2(\text{g})$ som blir dannet, ledes ned i vann og danner $\text{ClO}_2(\text{aq})$.

Den balanserte reaksjonslikningen for denne reaksjonen er gitt ved:

a) Vis at reaksjonen er en redoksreaksjon.

- b) Du skal finne innholdet av klordioksid i en vannløsning ved hjelp av kolorimetri. ClO_2 reagerer med klorfenolrødt og gir et farget kompleks. Standardkurven blir tatt opp, og resultatet er vist i tabell 1.

Absorbansen i prøveløsningen ble målt til 0,63.

Tegn en tydelig og lesbar graf til standardkurven. Merk av enheter på aksene.

Les av konsentrasjonen av ClO_2 i vannløsningen så nøyaktig som mulig.

Tabell 1

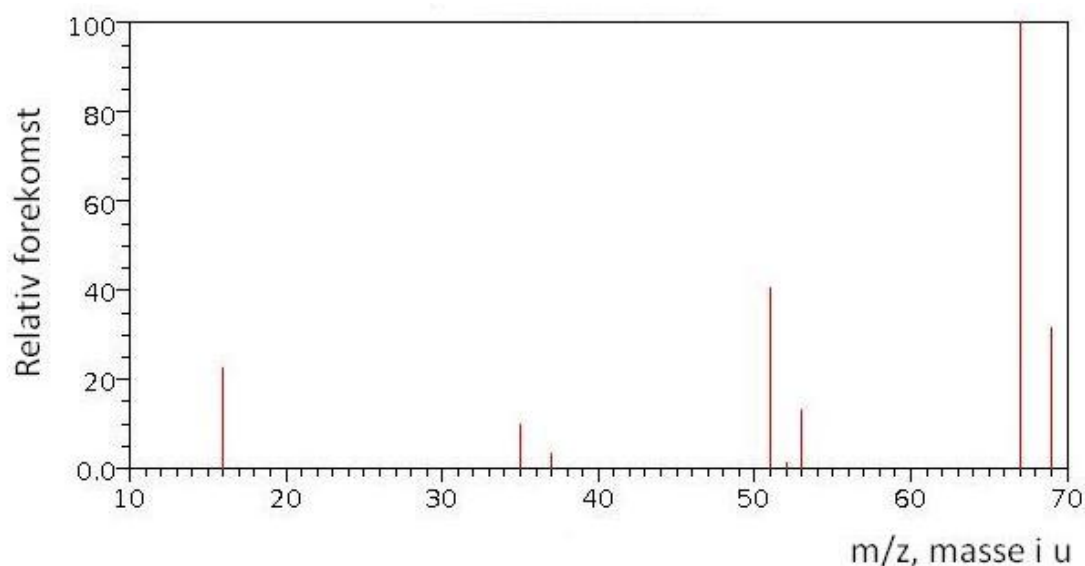
Standard-løsning, mg/L	Absorbans
0,10	0,18
0,20	0,35
0,30	0,54
0,40	0,75
0,50	0,88

- c) Figur 19 viser massespekteret til ClO_2 med strukturformel $\text{O}=\text{Cl}=\text{O}$.

Forklar hva de ulike toppene representerer. Bruk informasjonen i tabell 2.

Tabell 2. Klorisotoper

Isotop	Relativ forekomst
^{35}Cl	75,78 %
^{37}Cl	24,22 %

Figur 19

- d) Du har 1,00 L ClO_2 -løsning. Til å lage denne løsningen gikk det med 10,0 g NaClO_2 og 5,00 g $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_8$.

Vis ved regning at konsentrasjonen i denne løsningen maksimalt kan bli 2,84 g ClO_2 per L.

- e) Det virkelige innholdet av ClO_2 i løsningen i d) ble funnet ved titrering med $0,0500 \text{ mol/L}$ natriumtiosulfatløsning, $\text{Na}_2\text{S}_2\text{O}_3$ (aq).

Forbruket av natriumtiosulfatløsning var $21,6 \text{ mL}$ når volumet av prøveløsningen var $50,0 \text{ mL}$.

Beregn utbytte av reaksjonen i 5d) i prosent av det teoretisk mulige. Gå ut fra at reaksjonsforholdet mellom klordioksid og natriumtiosulfat er $1 : 1$.